

Olejovice, zaniklá obec a klášter

(omezení – vojenský prostor)

Dřemovice u Města Libavá, okr. Olomouc, Olomoucký kraj

Vrcholný středověk až polovina 20. století

 5,5 km

Navigační bod: N 49°40'48.31",
E 17°31'50.70" (střed zaniklé obce),
N 49°40'24.11", E 17°31'36.77" (klášter).

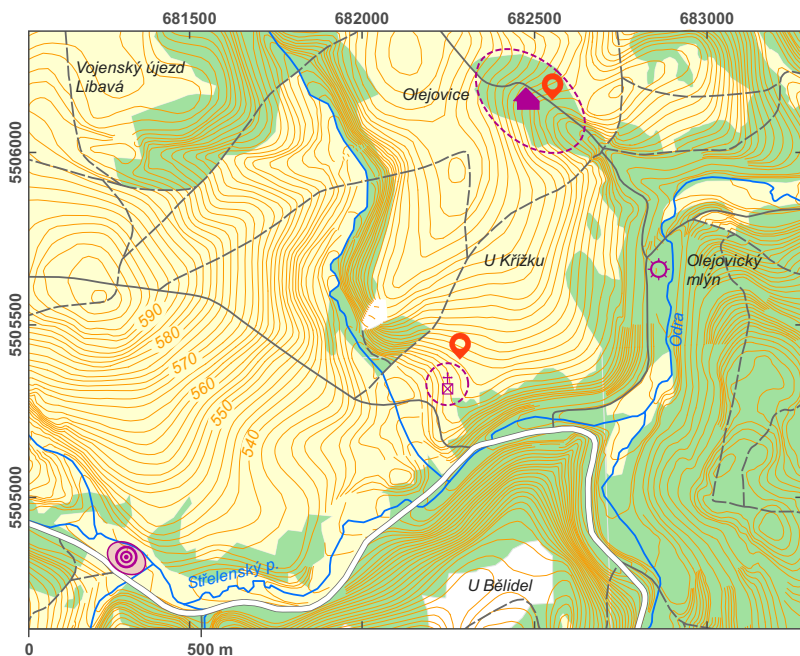
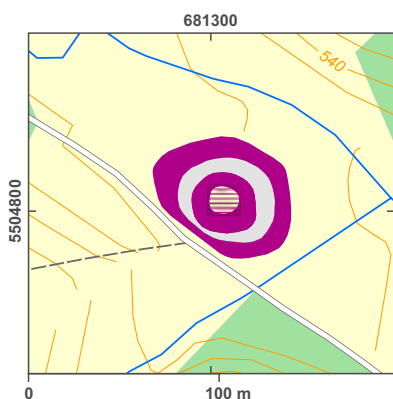
Přístup: Z Města Libavá – po ulici Smilovské, před místní částí Dřemovice odbočit vlevo a dále na jih, asi 5 km. Místo zaniklého kláštera se nachází necelý kilometr jižně od zaniklé obce.

Význam: Obec Olejovice patřila do souboru vesnic a dalších stavebních a archeologických památek zaniklých v důsledku poválečného vysídlení a vzniku vojenského výcvikového prostoru. Na katastru zaniklých Olejovic stál v 1. polovině 13. století románský klášter Panny Marie a sv. Jiří, který byl jedním z významných činitelů v procesu kolonizace oblasti „lesa Střelná“. Jde o neprozkoumanou a nedotčenou krajinu

vzniklou díky omezenému přístupu do vojenského prostoru.

Historie: Rozhodnutím československé vlády ze dne 17. září 1946 byl zřízen Vojenský výcvikový tábor Moravský Beroun – Výcvikový prostor Libavá o výměře úctyhodných 327 km². Tímto radikálním zásahem do krajiny došlo k přerušení několikasetletého vývoje lidských sídel na Libavsku, spojeného převážně s německy hovořícím obyvatelstvem. Správním střediskem se stalo Město Libavá a do *vojenského prostoru bylo zahrnuto celkem 24 lidských sídel, přičemž v průběhu formování a existence vojenského výcvikového prostoru zcela zaniklo plných 19 z 24 obcí. Ve všech zdejších obcích žili do roku 1945 téměř výhradně Němci, kteří byli v letech 1945–1946 nuceně vysídleni a nahrazeni českými přistěhovalci.

Znovu osídlené obce byly nuceně podruhé vysídleny v průběhu roku 1947, některé však až počátkem 50. let. V průběhu následujících let byly opuštěné vesnice postupně zdemolovány, a to včetně historických památek, kterými byla řada kostelů, kaplí i polních křížů, vodních a větrných mlýnů i tradičních selských usedlostí. Výjimkou se stalo pouze Město Libavá a bývalé obce Heroltovice, Luboměř pod Strážnou, Kozlov a Slavkov, kde je dodnes sporé osídlení. Celá oblast Oderských vrchů („les Střelná“) byla horečně *kolonizována v průběhu 13. století. O starším osídlení toho není při-

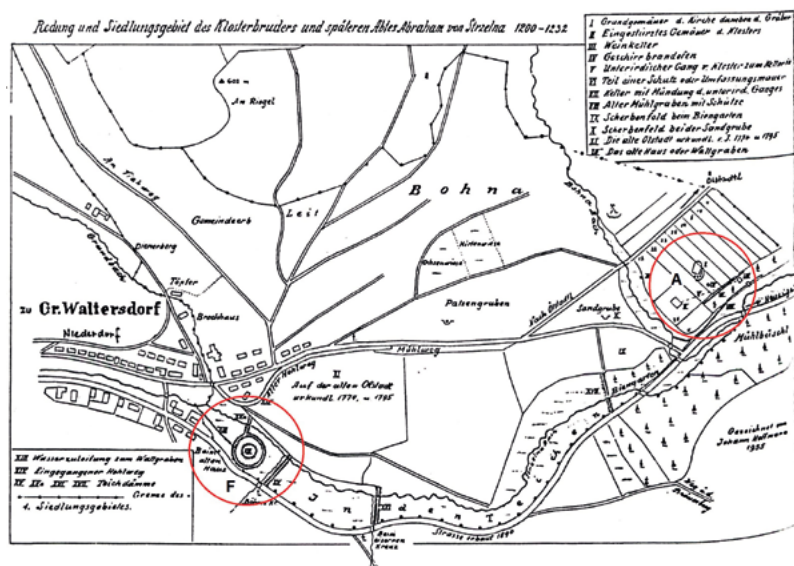

liš známo, první v písemných pramenech zmiňovanou lokalitou je Varhošť (Haslicht, lat. Vargosci) v listině olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka z roku 1141. Nedlouho po roce 1200 vznikla nad soutokem Buno-va (Bohna) a Střelné poustevna a později *klášter Panny Marie a sv. Jiří, založený hradištskými premonstráty. Představený Abrahám se sborem řeholníků začali budovat klášter (A), který neměl dlouhého trvání, zanikl ještě před polovinou 13. století, přesto měl zásadní vliv na kolonizační proces lesa Střelná. Na pozůstatky kláštera narazil roku 1926 A. Zink z blízkých Olejovic, který zahájil odkryv zdív. Na něj navázal roku 1938 K. Schirmeisen s dalšími terénními pracemi. Svědectvím intenzivní kolonizace 2. poloviny 13. století jsou spory premonstrátů kláštera Hradisko, olomouckého biskupství a pánů ze Šternberka o hranice území a rudonosná ložiska.

Samotná obec Olejovice (B; Ölstdt!) se poprvé v písemných pramenech připomíná v letech 1535 a 1545, v tu dobu jako pustá. Obec byla obnovena krátce před rokem 1581. Jméno a počátky Olejovic jsou odvozeny z názvu Altstadt, později v německém nářečí Ölstdt, označující „staré město“, tedy zaniklý premonstrátský klášter Panny Marie a sv. Jiří z 1. poloviny 13. století u Velké Střelné. Obec se postupně rozvíjela, v roce 1921 zde bylo celkem 34 domů

↑ Velká Střelná, tvrziště (motte) na jihovýchodním konci zaniklé obce. Foto M. Papoušek 1998

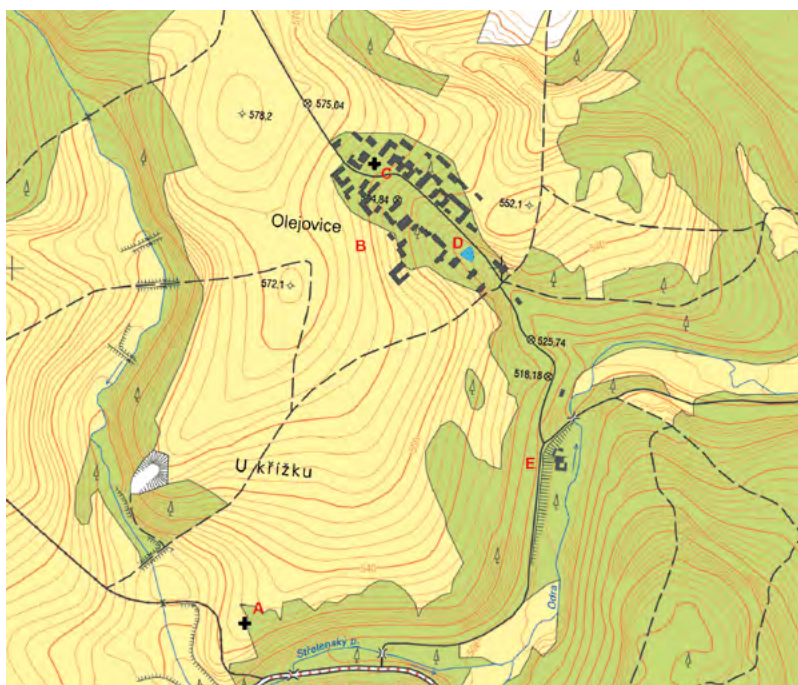

↑ Plán katastru Velké Střelné se zákresem archeologických nálezů v areálu zaniklého kláštera z 20. a 30. let 20. století (A); F – tvrziště (Altes Haus) Velká Střelná. Zakreslil J. Hoffmann 1955; podle J. Hoffmanna 1964

a žilo zde 164 obyvatel, takřka výhradně německé národnosti. Před odsunem v roce 1946 obec čítala celkem 32 domů včetně kaple sv. Jana Nepomuckého a hřbitova, drobných sakrálních památek v krajině (8 křížů), školy, hasičské zbrojnice, rychty, mlýna, hostince, dvou obchodů, knihovny, záložny a řady kulturních spolků a organizací. Po vzniku vojenského tábora již nebyla vesnice znovu obydlena, její území bylo

zahrnuto do prostoru tankové střelnice a byla tak postupně zničena.

Popis: Dnes zaniklá obec Olejovice leží v dodnes obtížně přístupné oblasti Oderských vrchů, asi 5 km jižně od Města Libavá. Domy byly situované podél silnice, vedoucí z Libavé do Lipníka nad Bečvou přes Novou Ves nad Odrou. V severní části podlouhlé návsi stála kaple sv. Jana Nepomuckého

↑ Olejovice, rekonstrukce zástavby obce v roce 1900 podle katastrálních map. Zhotovil D. Buršík

z roku 1829 se hřbitovem (C), nedaleko ní se rozkládala drobná vodní plocha, další vodní nádrž (D) byla na protějším konci návsi. Asi 360 m jihovýchodně od okraje vsi stával na levém břehu Odry mlýn (E), jehož počátky sahají snad až do středověku.

Z bývalých budov jsou dochovány pouze torza zdí, zejména kaple se zdevastovaným hřbitovem, některé zemědělské usedlosti, dvě studny a zbytky olejovického mlýna. V místě se nachází mnoho stop po pobytu sovětské armády – nápisy, konzervy a zbytky vypálené muniční.

Klášter s přilehlým hřbitovem a provozními zařízeními ležel na nevýrazné vyvýšenině jižně od Olejovic, poblíž soutoku drobných vodotečí – Střelenského a Bunovského potoka. Při výzkumech ve 20. a 30. letech 20. století se podařilo odhalit základy kamenné stavby o rozměrech 7,8 × 7,5 m interpretované jako modlitebna, pec na výrobu cihel či dlaždic, skupinu sedmi hrobů a hlavně pro české země výjimečný soubor zdobených románských terakotových dlaždic z 1. poloviny 13. století. Údaje o nálezích nároží ze zvláštního bílého pískovce mohou svědčit o přítomnosti hutě stavějící z tzv. spongilitu, používaného na románských stavbách v Olomouci, např. známém Přemyslovském paláci. V současné době je

prostor kláštera bez znatelných terénních reliktů s výjimkou mezi někdejších polností patřících do olejovického extravilánu.

Historické fotografie zaniklých obcí na území vojenského újezdu Libavá jsou k dispozici na webových stránkách www.libavsko.eu. [hd,pš]

Literatura: Bergmann 1937; Hoffmann 1964; Papoušek 1998; Baarová – Moš – Šlězar 2003; Glonek 2007; Wihoda 2007; Kouřil 2011; Wihoda 2011.

Okolí:

- (1) Velká Střelná (OL), *tvrziště Velká Střelná (omezení – vojenský prostor): N 49°40'6.46", E 17°30'46.12" (1,8 km).
- (2) Hlubočky IV (OL), zřícenina *hradu Hluboký: N 49°40'5.86", E 17°25'48.01" (7,4 km).
- (3) Černná u Města Libavá (OL), U Zeleného kříže, rozcestí, pohřebiště popravených zločinců a sebevrahů, pověstmi opředená Smolná (omezení – na hranicích vojenského prostoru): N 49°36'47.64", E 17°33'46.30" (7,7 km).
- (4) Město Libavá I (OL), barokní poutní kostel sv. Anny a sv. Jakuba Většího ve Staré Vodě: N 49°44'25.80", E 17°34'16.73" (7,3 km).